

Wat doen we hier, elke zondag? dat was de vraag van de laatste weken. Niet alleen maar hier in deze ruimte, de vraag is gelukkig wijders: wat doen we in vieringen als bv. deze hier, maar ook elders in de stad en op deze wereldbol? Daar zijn geen woorden voor, werd hier gezegd vorige week. Of juist alleen maar woorden, lege en vages "Ik kan alleen woorden ontmoeten, u niet meer. Maar hiermee houdt het groeten aan.." Daarover zijn wel het waarschijnlijk wel eens. Op een heel bijzondere manier heb ik het ervaren en begrepen op mijn Amerikaanse reis.

Pueblo in New Mexico, USA, betekent niet zomaar volk of volksgaan. Het is een soort oude stad met het aanzien van een dorp. Daar wonen al heel lang, al van voor de komst van de Spanjaarden in vijftienhonderdveel, heugbesshaafde Indianen, mensen met een cultuur waarvan ik diep onder de indruk ben gekomen, zelfs een beetje bedremmeld. Heel iets anders dan de Indianen van de zg. reservations.

Om een lang verhaal kort te maken: deze mensen dansen hun gebed, met z'n allen samen. Dansen is voor hen: bidden. Bidden is voor hen: dansen, dansen op het ritme van zo'n trammel als deze hier. Dit is dan wel beschilderd op een speciale wijze, maar met die beschrijving kan je ze niet kopen, want echte dansstromen zijn heilig en worden vereerd, ze worden zelfs "gevoed" met maïs. Dat klinkt erg bijgelovig, maar dan moet men toch weten dat deze Indianen al eeuwenlang christenen zijn, heel serieus en praktiserend. Dat gaat allemaal samen: christendom en de natuurgodsdienst die zij nog steeds beoefenen.

Hoe kan dat? zult u vragen. Het kan omdat hun godsdienst een deo-godsdienst is. Zij hebben er geen woorden voor, ze dansen hun geloof. Natuurlijk koken er wel woorden bij, er staat een koortje aan de zijkant van wat oudere mannen met aparte kleding en met een heel wonderlijke manier van zingen. Ook een heel ander soort muziek dan de onze, psalm? is er een beetje op geïnspireerd. Ze hebben de teksten zelf gemaakt voor deze feestdag, 14 juli 1970, feest van hun patroon St. Bonaventura en van de vruchtbaarheid. Ze moeten zelf teksten maken volgens de gebruiken, en daarin moet vandaag Shiwana worden aangeropen, dat is de noordenwind.

Maar eigenlijk is dat niet de hoofzaak, hoofzaak is het dansen. Niet voor de show, het is niet eens zo mooi om te zien, een beetje sjekkerig. Maar goedernstig, helemaal geconcentreerd. Oude mensjes, mannen en vrouwen in de kracht van hun leven, kleine kinderen die het wel eens fout doen, maar dat geeft niet, ze moeten het toch leren? en het is geen voorstelling. Maar wat je het meeste trifft: jongens met een bril op, jonge studenten, leerlingen van de high school. Allemaal verkleed en beschilderd.

Ik heb ze benijd en bewonderd, en ik heb staan denken: wat jammer dat wij dat helemaal kwijt zijn, als we het tenminste ooit gehad hebben toen we nog heidense germanen waren, lang geleden. Wat zij doen met dansen moeten wij bleekgezichten doen met woorden, en wat ongeveer hier met woorden-over-woorden, met woorden van leer, met stellingen. Zij doen het zonder woorden, zij dansen. Dansen is voor hen een taal die zij verstaan en kunnen spreken.

Wij hebben dat niet. De dirigent is de enige die een beetje dansen mag, met zijn armen zwaaien en gebaren maken en iets uitdrukken met zijn gezicht. Hij mag dat, u verstaat het en vindt het zelfs wel fijn. Het is een taal die u verstaat. U denkt niet: die man is gek geworden, of: hij kan zijn handen niet stil houden, of: hij kan zijn emoties niet beheersen, nee het is een taal die u verstaat. Maar spreken kunt u die taal niet en u zoudt het ook niet durven.

Nu denkt u misschien dat dirigeren aanvaardbaar is vanwege het nut of de noodzaak. Typisch westers-rationalistisch en utilitair: als het maar nuttig of nodig is, dan mag een mens alle mogelijke gebaren maken. Maar het is niet waar! Een dirigent dirigeert niet alleen maar omdat het nodig is, maar ook omdat hij het fijn vindt om iets te bewegen, en de mensen vinden het fijn om te zien, ze kunnen er hun eigen emoties in projekteren. Maar zelf doen? .. nee dat kan niet, stel je voor, zo'n hele kerk die daar zit te gebaren! of die opstaat om te gaan dansen.

ze zijn toch geen negers? Nee, dat zijn we helaas niet, denk ik wel eens, wij kunnen alleen maar stilstaan; vroeger konden we niet eens mee zingen. Maar dat kunnen wij nu wel. Wij kunnen iets doen. En je kunt opstaan en een hand lopen naar iemand met een schaal brood, je houdt je hand op, hij breekt het brood en zegt: lichaam van Christus, en jij zegt: Amen, of: dank u wel, en je eet het op. En dan ga je terug naar je plaats. Dat is een taal die u verstaat. U denkt niet: ik heb al ontbeten, ik heb geen trek meer. En de man die je het brood geeft ~~zegt niet~~ dat u bijvoeding nodig hebt. U verstaat het gebaar: zó is Jezus, zó zijn wij, dat ben jij, dat ben ik: brood om uit te delen aan elkaar, een stukje brood, brood gebroken.

U weet wat u doet, daarom doet u het dooernstig, net zo geconcentreerd, hoop ik, als die Indianen die hun gebed dansen alsof hun bestaan ervan afhangt. Uw bestaan, ons aller bestaan krijgt u op uw hand, u eet u een oordaal, zegt Paulus. Is dat Jezus? Is dat God? Maar natuurlijk is het dat, het is zelfs nog veel meer! als dat kan. Dat stukje brood en dat gebaar van hem en van u: neemt en eet, - dat is toch niet alleen maar voedsel? die dans van die Indianen is toch niet alleen maar achtende-gymnastiek?

Maar dan krijgen wij westerlingen weer de woordziekte en dan zeggen we heel ernstig: als dit Jezus is, dan is het geen brood meer, geen echt brood, dan lijkt het alleen maar zo, maar de substantie van brood is er niet meer. Lieve mensen, laat die conciliiewoorden maar staan als dat nodig is en u er iets mee doen kunt. Ik heb er niet de minste behoefte aan om ~~er~~ af te breken, maar ik kom er niet verder mee, dat moegt u gerust weten. Doet dit tot mijn gedachtenis, zegt Jezus, doet aan elkaar wat ik u gedaan heb. "Geloof uw ogen, vertrouwt u toe aan wat gij ziet: hoe't woord van God van also hoge hier menselijk aan ons geschiedt."

Is dit spel van muziek en middende woorden en het breken van het brood: is dat een verdovend middel, een soort drugs? Geef maar eens een antwoord op zo'n vraag! Maar is het niet eerder andersom: als wij ons niet kunnen uitdrukken, als we daar maar passief zouden moeten zitten en niet zouden kunnen dansen, maar óók niet zingen en óók geen gebaar zouden hebben om met een heldere kop ons diepste bestaan uit te drukken voor elkaar, - als wij dat niet kunnen, is het dan niet logisch dat we dan maar een kunstmatig geluksgevoel ergens gaan kopen en innemen?

Natuurlijk is het spel hier net zoiets als drugs, maar ik hoop dat niet kunstmatig is: of althans steeds minder kunstmatig wordt, en echt, een echte uitdrukking, een gelukkigmakende uitdrukking van ons bestaan. En dan moet je natuurlijk de straat op, met je heldere kop, om te proberen om ook andere mensen gelukkig te maken, om te vechten tegen een hardvochtige en kille maatschappij, die mensen werk opdringt waarin ze niets van zichzelf kwijtkunnen, die mensen suf en pafferig maakt van de konsumptie en de kijkkast enz.

De mensen kunnen niet meer zingen bij het dorsen of het roeien, niet meer dansen op straat of in de kerk, niet meer toneelspelen thuis, de vrouwen mogen zich tenminste nog mooi maken en leuk aankleden, maar de mannen moeten in een dof colbert, - gelukkig dat sommige mannen weer hun haar laten groeien en een baard laten staan en soms een prachtig gewaad durven aantrekken. Gelukkig dat het hier tenminste in deze zaal nog kan: zingen en broodbreken, dat straks met kerstmis de kinderen weer door de kerk hollen om onze kaarsen aan te steken, dat deze mannen hier naast mij iets mogen aantrekken, al is het dan misschien niet zo vol fantasie als mijn Indianen. Wie heeft er een beter idee?

Al hadden we alleen maar dit beetje te bewaren voor de wereld, tot de dag dat het daar weer kan, al hadden we alleen maar dit te leren aan de mensen, zonder al die theorieën van het christendom, zelfs dan was dat al een stuk bevrijding, een koninkrijk Gods, een rijk der hemelen, een pinksterbeweging.

In Albuquerque heb ik een bijeenkomst van de pinksterbeweging meegemaakt. Ze zingen er veel, maar er is ook veel stilte. Dan onstaat er een zacht geneurie, geen lied, geen wijs, alleen maar klank, geboren op het ogenblik, en vanzelf sterft het weer uit. Dat zouden ook wij moeten kunnen doen: stil worden, en dan zomaar wat zachtjes neurien, luisterend naar elkaar, gelukkig. Dat er dan een geest over ons vaardig wordt: daarnaar hoeven we niet te twijfelen.

Bernard Huijbers S.J.